

Chci vyvolat cenovou válku mezi obchodními řetězci

31.5.2023 - | Ministerstvo zemědělství ČR

Potraviny až na výjimky zlevňují a budou i nadále, včetně pečiva ve druhém pololetí. Ministr zemědělství Zdeněk Nekula (KDU-ČSL) je přesvědčen, že k tomu pomohl jeho tlak na obchodníky. Za své výroky, že neúměrně zdražovali, se omlouvat nehodlá.

Antimonopolní úřad nedávno uzavřel šetření ke zdražování základních potravin. Zjistil, že se nic nekalého nedělo. Kvůli vysokým nákladům zdražovali proporcčně všichni - zemědělci, potravináři i obchodníci. Co na to říkáte? Budete to nějak rozporovat?

Šetření rozporovat nebudu, je to jenom dílčí výsek z široké palety potravin. Úřad si vybral ze stovek položek jen pět konkrétních - mléko, máslo, vejce, mouku a kuřecí maso. Nepodává to úplný obrázek, ale určitý náhled to dává.

Pro nás je důležité, že opět funguje tržní prostředí, jak se ukazuje. Předtím jsme měli jasné signály, že se trh kazí. Obchodníci tady loni trochu soutěžili o to, kdo víc zdraží, přičemž zdražovali i jiní, ať to byli potravináři, nebo zemědělci. Několik měsíců pozorujeme, že klesají ceny zemědělských komodit, a to docela razantně, ale ceny potravin dlouho neklesaly. Teď se sice už začínají snižovat, ale my potřebujeme ty věci dál napravovat.

Fungující tržní prostředí je nejlepší lék na jakoukoliv drahotu, protože zdravá soutěž sráží ceny dolů.

Říkáte, že trh zase funguje až teď, ale analýza antimonopolního úřadu jde dva roky dozadu. A úřad neřekl, že by trh nefungoval...

Úřad to konstatoval u pěti vybraných položek, ale je spousta jiných položek, kde statistická čísla hovoří úplně jinak.

Například u cukru se loni na podzim odehrálo to, že se cena cukrové řepy téměř neměnila, ale jak začala řepná kampaň, tak cukrovary postupně zdražovaly cukr zhruba o šest korun. Mezi zářím a říjnem skokově narostla cena u cukru na pultech až o nějakých 14 korun. A to není normální, aby z jednoho měsíce na druhý došlo k takovému skokovému nárůstu. Proto jsme i v tomto konkrétním případě podali podnět na antimonopolní úřad, aby to prošetřil, protože tady máme podezření na tichou nebo otevřenou kartelovou dohodu. A na tohle zatím antimonopolní úřad neodpověděl.

Co od kontroly cen cukru očekáváte?

Antimonopolní úřad je nezávislá instituce. Nechci ho žádným způsobem ovlivňovat a předem mu něco podsouvat. Vycházím ale z tvrdých dat Českého statistického úřadu a ta jsou veřejně dostupná. Z nich každý vidí, že tady došlo k něčemu nenormálnímu. Ano, v loňském roce rostla cena jednotlivých komodit a položek potravin, ale cukr se úplně utrhl. Antimonopolní úřad je od toho, aby to prošetřil.

Říkal jste, že nejen u cukru obchodníci využili inflační krize a zdražovali neúměrně. Jenže u základních potravin se to nepotvrdilo a Svaz obchodu a cestovního ruchu vás vyzval k omluvě. Omluvíte se?

Rozhodně se nemíním omlouvat svazu obchodu nebo obchodníkům. Poukazuji na čísla statistického úřadu, která jasně říkají, že v obchodě docházelo k výraznějšímu nárůstu cen než u zpracovatelů nebo zemědělců. A týká se to řady položek.

Na to jsme doposud odpověď nedostali. Třeba u cukru čekáme na odpověď od obchodníků několik měsíců. Akorát jsme se dočkali nějakých verbálních ataků, které jdou do osobní roviny, ale věcná argumentace chybí.

Bude pokračovat zlevňování některých potravin? Naznačuje vývoj zemědělských cen, že by mohlo zlevnit například i pečivo, mléko? A kdy?

Mléko už začíná zlevňovat, v dubnu došlo podle statistik k poklesu cen. Zlevňovaly i další položky. Pomáhá nám nástup sezony, kdy v Česku pěstovaná zelenina a ovoce půjdou nyní a v nejbližších měsících na trh. Místní produkce je výrazně levnější než z dovozu, takže to rovněž potáhne ceny dolů.

Minulý týden jsem měl jednání s pekaři a jejich svazem. Vstupní surovina, to znamená mouka, zlevňuje. Ale některé pekárny mohou mít zafixovány dodávky elektrické energie a zemního plynu třeba na několik měsíců. Čekají, až jim to doběhne, aby mohly nakoupit levnější plyn a levnější energii, a tím pádem budou moci snížit ceny pečiva, ceny chleba. Z jejich slov vyplynulo, že by k tomu mohlo dojít ve druhém pololetí.

Abychom to neviděli příliš růžově. Například u vepřového masa nebo brambor někteří analytici mluví o zdražování...

U brambor jsou dva faktory. Řada zemědělců začíná pěstovat rané brambory, protože jdou rychleji na trh, ať je to na jižní Moravě, nebo v Polabí, kde plochy už loni navyšovali. U pozdnějších odrůd brambor, které se pěstují třeba na Vysočině, došlo k určitému zpoždění vlivem počasí. Ale brambor bude dostatek.

Co se týká vepřového, jeho cena roky zpátky byla vždycky jako na houpačce. Jedno pololetí šla nahoru, druhé dolů. Ale v posledních třech letech byla cena velmi nízká vlivem dominantního postavení Španělska v rámci Evropské unie. To souviselo s omezením vývozu španělského vepřového masa do Číny. V posledních měsících cena vepřového mírně rostla hlavně kvůli zdražení krmiv, protože byla zablokována Ukrajina a její přístavy.

Ale Španělé nejprve dovezli krmení odjinud a poté, co se odblokovaly ukrajinské přístavy, začali opět vozit laciné ukrajinské obilí a kukuřici, takže uvidíme ceny vepřového opět tak trochu na houpačce. Zde je těžké cokoliv predikovat.

Budete dál pokračovat v propagaci slevových akcí konkrétních obchodů? U mouky z Lidlu jste schytl kritiku ze všech stran.

Pokud konkrétní obchodní řetězec něco dělá pozitivního, třeba zvýší podíl prodeje českých jablek nebo brambor na svých pultech nebo nabídne extrémně zajímavou cenu třeba u mouky, tak nevidím důvod, proč bych ho nepochválil. Protože vystoupil z řady, přestal u cen držet basu a chce na sebe strhnout zákazníky. A o to mi jde – vyvolat cenovou válku mezi obchodními řetězci, aby ve finále byl vítězem zákazník. To unesu, že mi kvůli tomu občas někdo okopává kotníky.

DPH na potraviny má klesnout o tři body na 12 procent. Svaz obchodu tvrdí, že řetězce to od ledna promítnou do cen, tedy že v plné výši zlevní. Věříte tomu? V minulosti nižší DPH ke zlevnění zboží či služeb snad nikdy nevedla.

Jsem realista. Abychom dokázali promítnout snížení DPH u potravin i do cen, tak musíme neustále situaci monitorovat a tlačit na obchody, aby to skutečně promítly. Nemáme řízenou ekonomiku, což je samozřejmě dobře, takže to, co dělám teď, budu činit i na začátku příštího roku. Ale už před tím musí ty extrémně vysoké ceny potravin jít dolů.

Na jednu stranu se koalice chystá zavést tři sazby daně z přidané hodnoty na tiskoviny, ale DPH u minerální a kojenecké vody dá do stejné 21procentní sazby jako slazené a energetické nápoje. Ministr financí Zbyněk Stanjura řekl, že jste nechtěli dohady, která potravina je a není zdravá. Je to správné?

Přiznávám, že jako ministr zemědělství za KDU-ČSL jsem pozornost primárně zaměřil na potraviny. Co se týká nápojů a slazených nápojů, tak to zařazení do vyšší sazby byl požadavek jednoho koaličního partnera. Zvýšení u nápojů na 21 procent tedy nešlo za KDU-ČSL.

O jaké straně se to konkrétně bavíme?

Nebudu vyjednávání komentovat veřejně, není to podstatné, důležitý je výsledek a pro mě zejména to, že snížíme DPH u potravin.

Ale rád bych poukázal na jednu věc u balené vody, nejenom té kojenecké. Vždyť občané mají ve vodovodním kohoutku kvalitní vodu. Do toho investujeme nemalé finanční prostředky. Voda je neustále sledována, dělají se rozborů a na řadě míst je kvalita vody, která teče z vodovodního kohoutku, v kvalitě kojenecké vody. Kohoutková voda je výrazně levnější než ta balená. Odpadá u ní nutnost použít plastové obaly, marže obchodů. A kohoutková voda zůstane v nižší sazbě DPH než balená.

Mýlím se, když řeknu, že zvýšení DPH na točené pivo zřejmě pěstitele chmele a sladaře nezasáhne, protože lidi budou pít víc lahvové? Nemyslíte si ale, že to může být hřebík do rakve pro skomírající venkovské hospody?

Na pěstitele dopad skutečně neočekávám. O český chmel i slad je extrémně vysoký zájem v zahraničí, jsme exportní země. Musíme si ale říci, že dnes máme spoustu variant sazby daně u piva, přičemž v mnoha případech platí sazba DPH ve výši 21 procent.

Ale u točeného piva v hospodě přijde nárůst z 10 na 21 procent. Nemáte obavy o venkovské hospody?

Nemyslím si, že bych je měl mít. Zrovna v naší obci se bude jedna hospoda otvírat.

To je docela výjimečné. Obecný trend je opačný.

Samozřejmě je pravda, že hlavně koronavirová epizoda, kterou jsme si prožili, dopadla na mnohé negativně, nejen na hospody. Ne všichni se dokázali vzpamatovat, řečeno v uvozovkách, zahojit. Bohužel i válka na Ukrajině a následný výkyv cen dopadl negativně. Během poslední doby však došlo ke zlepšení.

Chápu, že kolem úpravy zdanění ještě může být zajímavá diskuse, ale u piva je v DPH úplně galimatyáš, kolik je těch sazeb a kombinací.

Lidovci se označují za sociální svědomí vlády. Jak se to konkrétně projevilo v jednání o daňovém a úsporném balíčku? Na konci byla nejviditelnější snaha vaší strany zachovat nulovou spotřební daň na tiché víno.

Sociální role KDU-ČSL ve vládě se projevila třeba v tom, že máme a budeme mít sníženou sazbu DPH u potravin. To je jeden z těch nejvýraznějších počinů, protože stát kvůli tomu vybere na dani méně a tyto peníze zůstanou ve prospěch jednotlivých občanů a spotřebitelů.

A možná minimálně zčásti u obchodníků, což jsme ale už probrali. Chtěl bych se ale ještě zeptat na to nešumivé víno. Když si kvůli škrtům musí utáhnout opasky prakticky všichni včetně důchodců, proč zrovna na vinaře brát takový ohled?

Tady vznikla nějaká domněnka a fáma, že vinaři nebudou platit žádné daně, avšak DPH ve výši 21 procent u vína zůstane a stejně tak platí odvody za své zaměstnance nebo daň z nemovitosti. Je ale potřeba vnímat, že všechny vinařské země mají srovnatelné podmínky jako Česko a ani ony nemají spotřební daň u vína. Protože víno má to specifikum, že je u něj vysoký podíl lidské práce. Každý z patnácti států EU, který je vinařskou zemí, si toto bedlivě hlídá. I ve Francii, kde je jenom symbolická, slouží spotřební daň obdobně jak u nás Vinařský fond – na propagaci pěstování a prodeje vína.

Takže zavedením spotřební daně bychom si zlikvidovali celou vinařskou a vinohradnickou kulturu. Doopravdy by to mělo devastující vliv na moravské a české vinařství, do kterého jsme třicet let investovali.

Naznačujete, že by ty peníze navíc stát ani nezískal?

Ne. Napáchalo by to víc škody než užitku. Znamenalo by to dodatečné náklady pro stát, a hlavně pro drobné vinaře. Protože takových je devadesát procent. Každý sklípek by musel zavést administrativu jako daňový sklad a to by pro ně bylo neúnosné.

Vláda chce škrtat v dotacích. V zemědělství má jít o deset miliard korun. Ohlášené rušení dotací velkým potravinářským firmám z toho dělá jen 230 milionů. Kde se tedy bude tak rozsáhle škrtat?

Zmíněný dotační titul je vlastně řekněme dědictví z minulosti. Sloužil pouze jako penězovod pro velké podniky. Už v minulosti jsme ho začali utlumovat, původně tam bývalo 750 milionů a my jsme to zkrátili nejprve na 500 milionů a pak pro letošek na 230 milionů. Příští rok to bude nula. Je pravda, že to tvoří malou část. Ale velké podniky se dostávají i k jiným dotačním titulům, které slouží i pro malé a střední podniky. A my nechceme, aby národní dotace sloužily k navyšování zisku nějaké firmy či holdingu.

Kde tedy budete škrtat dotační miliardy? Zemědělci by to rádi věděli, bojí se velkých změn u dotací na plodiny a nevědí, co zasít.

Těch deset miliard se týká celé kapitoly rozpočtu **ministerstva zemědělství**. Nejsou pod námi jenom zemědělci, ale i potravináři, vodohospodáři nebo lesníci. Máme docela široké portfolio a ten zásah bude napříč celou kapitolou.

Primárně budeme škrtat v provozních dotacích, ale šetřit chceme i na provozu samotného ministerstva nebo resortních organizací. Jako v ostatních resortech budeme snižovat provozní náklady a snižovat počet úředníků.

Budete omezovat dotace u konkrétních plodin, například na řepku?

Máme dohodu ve vládě, že nepůjdeme do detailu.

Ale třeba ministr Martin Kupka netají, že doprava škrtne dvě miliardy na krajské silnice...

Naznačím, že už letos jsme škrtali národní dotace za 2,3 miliardy. To je skoro čtvrtina z toho plánovaného objemu.

Kde se tedy už škrtalo, aby měli čtenáři představu?

Máme dohodu, že to teď nebudeme sdělovat, prosím o trpělivost. Jediné, co jsem prezentoval k budoucím škrtům, byl zmíněný dotační titul číslo 13 pro velké potravinářské firmy. Protože tam je napříč koalicí shoda.

To jsou škrtky v dotacích pro Agrofert, Madetu, Kunín nebo Hamé. Nepovede to ke zdražení potravin?

Určitě ne. Protože to, co se krátí na dotačním titulu, to je v podstatě celý zisk řekněme Madety. Národní dotace nemají sloužit k navyšování zisků jednotlivých podniků. Zdravé konkurenční prostředí je nejlepší lék na vysoké ceny potravin. Konkurence naopak tlačí ceny dolů. Vidíme to i u zmíněného mléka.

Šéf Madety Milan Teplý také řekl, že kvůli škrtům přestane zavázet mléko do škol. Bude tento program pokračovat?

Mléko do škol běží i v letošním roce. Pan Teplý něco řekl do médií, ale pozoruji u něho rozpor mezi slovy a činy. Celkem dvacet mlékárenských podniků je do tohoto projektu zapojeno nebo má zájem v tom nadále pokračovat. Všichni čekají, až pan Teplý z tohoto projektu vycouvá a uvolní místo jiným zájemcům. Takže se vůbec neobávám nějakého výpadku. Ale u programu Mléko do škol jsme provedli racionalizaci, to znamená pro letošní rok už mléko dodáváme pouze na první stupeň základní školy, kde to má výchovný účinek, aby děti získaly pozitivní návyky. Pokud na druhém stupni docházelo k nějakému plýtvání a žáci s mlékem nakládali nešetrně, tak jsme to omezili.

<https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/ministr/vystoupeni-v-mediich/nekula-chci-v-yvolat-cenovou-valku-mezi.html>